

L'AUTENTICITAT MARIANA DEL
"MAGNIFICAT", PEL P. JOAN VILAR, S. J.,
BIBLIOTECARI DE L'INSTITUT BÍBLIC PONTIFICI DE ROMA

Nihil est satis cautum, nihil satis mu-
nitum haereticis.

(MALDONADO, in *Jn.*, I, 3)

Es cert que la qüestió de l'autenticitat mariana del *Magnificat* no té pas la importància que avui dia tenen altres problemes de crítica textual i literària entorn dels Sants Evangelis; amb tot això ha estat fortament contrastada donant ocasió a una literatura ben abundosa (1).

(1) Nota dels principals estudis fets entorn a l'autenticitat mariana del *Magnificat* Els autors heterodoxos són senyalats amb*:

- *A. Loisy, a. *Les Évangiles synoptiques*, en: *L'Enseignement biblique*, 1883, p. 35, 36; b. *L'origine du Magnificat*, en: *Revue d'histoire et de littérature religieuses*, 1897, p. 424-432; c. 1901, p. 286; d. 1903, p. 288-289; e. *Les Évangiles Synoptiques* (Ceffons, 1907).
- G. Morin, O. S. B., *Deux passages inédits du "De Psalmodiae bono" de S. Niceta* (s. IV-V), en: *Revue Biblique*, 6 (1897), 282-288 cf. nota 2ª.
- A. Durand, S. J., a. *L'origine du Magnificat*, en: *Revue Biblique*, 7 (1898), 74-77; b. *L'Enfance de Jesus-Christ* (Paris, Beauchesne, 1908).
- *A. Harnack, *Das Magnificat der Elisabeth*, en: *Sitzungsberichte der königlich preussischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin*, 1900, p. 538-556. — J. Weiss en féu recensió en *Theologische Rundschau*, 4 (1901) 159.
- *J. Hillmann, *Die Kindheitsgeschichte Jesu nach Lukas kritisch untersucht*, en: *Jahrbücher für protestantische Theologie*, 17 (1891), 192-261.
- *L. Conrady, *Die Quelle der kanonischen Kindheitsgeschichte Jesu* (Göttingen, Vandenhäcke, 1900), 48-51.
- *D. Völter, a. *Die Apokalypse des Zacharias im Evangelium des Lukas*, en: *Theologisch Tijdschrift*, 30 (1896), 224-269; b. *Die Geburt des Täufers Johannes und Jesu nach Lukas*, en: *Teylers theologisch Tijdschrift*, 8, p. 289-334.
- [C. A. Kneller, S. J.], *Das Magnificat der hl. Elisabeth nebst einigen Bemerkungen zuseiner Entdeckung*, en: *Stimmen aus Maria-Laach*, 59 (1900, 2), 237-244.
- *A. Hilgenfeld, *Die Geburts und Kindheitsgeschichte Jesu*, Luc. I, 5-II, 52, en: *Zeitschrift für wissenschaftliche Theologie*, 44 (1901), 177-235, 313-317.
- O. Bardenhewer, *Ist Elisabeth die Sängerin des Magnificat?*, en: *Biblische Studien*, 4 (1901), 189-200.
- V. Zapletal, O. P., en: *Revue Biblique*, 10 (1901), 632-633.
- [L. Fonck, S. J.], en: *La Civiltà Cattolica*, s. 18, IV (1901), 207-209.
- M. Lepin, a. *Le Magnificat doit-il être attribué à Marie ou à Elisabeth?*, en: *L'Université Catholique*, 39 (1902), 213-242; b. *L'origine du Magnificat. Réponse aux nouvelles observations de M. Loisy* — 43 (1903), 290-296.

Efectivament, en 1893, Loisy proposà hipotèticament que Sant Lluç no havia pas posat en boca de Maria el càntic del *Magnificat*, sinó més aviat en la d'Elisabet. La publicació del tractat *De Psalmodiae bono* de Sant Nicetas, bisbe de Remesiana de Dàcia (400?), feta segons el manuscrit vaticà de Dom G. Morin, O. S. B. (2), donà a Loisy nova ocasió, o

- *F. Spitta, a. *Das Magnificat, ein Psalm der Maria und nicht der Elisabeth*, en: Theologische Abhandlungen. Eine Festgabe zum 17 mai 1902 für H. J. Holtzmann (Tübingen u. Leipzig, 1902), 61-94; b. *Zur Diskussion über das Magnificat*, en: Monatschrift für Gottesdienst und kirchliche Kunst, 1902, p. 157 ss.
- *F. Köstlin, a. *Das Magnificat Lc. I, 46-55, Lobgesang der Maria oder Elisabeth?*, en: Zeitschrift für neutestamentliche Wissenschaft, 3 (1902), 142-145; b. *Magnificat*, en: Realencyclopädie für protestantische Theologie und Kirche (Herzog-Hanck, 3) XII.
- N. Nilles, S. J., *Betreffs der Frage über die Sängerin des Magnificat*, en: Zeitschrift für katholische Theologie, 27 (1903), 375-376.
- P. Ledeuze, *De l'origine du Magnificat et son attribution dans le troisième Évangile à Marie ou à Elisabeth*, en: Revue d'Histoire ecclésiastique, 4 (1903), 623-644.
- *F. Spitta, *Die chronologischen Notizen und die Hymnen in Lc i und 2*, en: Zeitschrift Journal of theological Studies, 7 (1905-6), 449-453.
- E. Polidori, S. J., *I nostri quattro Evangelii. Studio apologetico — 5º Vangelo di S. Luca*, en: La Civiltà Cattolica, 1906. 2, 36-43.
- F. Jubaru, S. J., *Le Magnificat expressions réelles de l'âme de Marit. Rapport lu au Congrès Marial romain de décembre de 1904* (Rome, 1905). Cf. La Civiltà Cattolica 1905, 2, p. 208-211.
- *C. F. Burkitt, *Who spoke the Magnificat?*, en: The Journal of theol. Studies, 7 (1905-6), 220-227.
- E. Jacquier, *Histoire des livres du Nouveau Testament*, II (Paris, Lecoffre, 1905).
- *I. H. Bernard, *The Magnificat*, en: The Expositor, s. 7ª, III (1907), 193-206.
- G. S. Hitchcock, S. J., *The Magnificat, its author and meaning*, en: The American Catholic Quarterly Review, 32 (1907), 623-640.
- *W. Steinführer, *Das Magnificat Luc. 1 identisch mit Ps. 103. Ein sprachwissenschaftlich Beleg* (Neubrandenburg, 1908).
- J. Schäfer, *Magnificat*, en: Heliand, I, 10-16, 35-39.
- *C. W. Emmet, *Should the Magnificat be ascribed to Elisabeth?*, en: The Expositor, s. 7ª VIII (1909), 521-529.
- S. Perret, O. P., *Le Magnificat*, en: Revue Thomiste, 19 (1911), 565-590.
- *J. G. Machen, *The Hymns of the first chapters of Luke*, en: The Princeton theological Review, 1912, 1-38.
- A. Brassac, *Manuel biblique*, III (Paris, 1913-14), 305-309.
- L. Méchineau, S. J., *Gli evangelii secondo S. Marco e S. Luca giusta le risposte della Commissione Biblica: Risposta quarta. L'attribuzione del Magnificat a Maria*, en: La Civiltà Cattolica, 252 (1913. 2), 33-47.
- A. Cellini, *Il Magnificat. Riflessioni critiche ed esegetiche sopra il cantico della Beata Vergine* (Luc. I, 46-55), en: La Scuola Cattolica, s. V, v. II (1916), 325-341, 413-425, 527-538.
- P. Ginebra, *El càntic del Magnificat o l'Evangelí de Maria*, en: Vida Cristiana, a. 5 (1917-18), 347-351.
- M. J. Lagrange, O. P., *Évangile selon saint Luc* (Paris, 1921).
- H. Simón, C. Ss. R., *Praelectiones biblicae*, NT, I, 2 (Taurini, 1924).
- (2) a. G. Morin, O. S. B. *Deux passages inédits du "De psalmodiae bono" de saint Niceta (IVe-Ve siècle)*, en Revue Biblique 6 (1897), 282-288; b. *Le "De psalmodiae bono" de l'évêque saint Niceta: rédaction primitive, d'après le ms. Vatic. 5729*, en Revue Bénédictine 14 (1897), 385-397; c. A. E. Burn, *Niceta of Remesiana: his Life and Works* (Cambridge, Univ. Press, 1905), cf. C. H. Turner, *Niceta and Ambrosiaster*, en

més ben dit, pretext de regirar la qüestió exposant els arguments interns i externs en un article titulat "L'origine du Magnificat", firmat amb el pseudònim de Francesc Jacobé (3). Aleshores ell indicava com probable la sospita que l'Evangelista havia atribuït aquest himne a Santa Elisabet amb la senzilla fórmula *καὶ εἶπεν, I digné*; després, emperò, trobant-se ésser vaga aquella fórmula, era estat afegit el subjecte determinatiu de la persona, Elisabet en uns manuscrits, i en altres Maria. L'any 1901, donant un pas endavant, donà lo que era una antiga sospita seva com cosa gairebé certa; i finalment, en *Les Evangiles synoptiques* (1907, ³), ho pren per demostrat escrivint: "Ayant rendu hommage au Christ et à sa mère, Elisabeth se reprend, et l'Esperit lui dicte un cantique de louange pour Dieu. C'est le *Magnificat*"... Per bé que més endavant hi dedica una digressió de crítica textual i literària (4). A França, Loisy havia portada la qüestió al camp de la crítica textual i exegetica; en canvi, a Alemanya, Hillman i Harnack la feien un punt concret de la composició literària de la història de la infància de Jesús segons el tercer Evangeli.

Començada la discussió en aquest doble sentit, ben aviat hi prengueren part catòlics, protestants i racionalistes, tant en pro com en contra de l'autenticitat mariana del *Magnificat*, produint-se interessants monografies crítiques i exegetiques, penetrant aquesta qüestió àdhuc en els mateixos diccionaris enciclopèdics generals vinguts darrerament, com en són mostra l'Enciclopedia Espasa i The catholic Encyclopedia, resultant, com era natural, d'aital polèmica molt més aclarit aquest punt. Emperò a fi que cap d'aquells catòlics, els quals — com molt bé diu Maldonado (5) —: "Molles... sunt et nimis familiariter cum haereticis gerunt inimicitias", enlluernats potser del renom que es dóna a certs autors en realitat sofisticats i verament malèvols, o bé seduïts de la pruija de novetat i d'una il·lusió d'alta crítica, es desviés del bon camí; la Santa Seu Apostòlica, per mitjà

The Journal of Theological Studies 7 (1906), 203-219; C. H. Turner, *Niceta of Remesiana II. Introduction and text of "De psalmodiae bono"*, en The Journal of Theol. Studies 24 (1923) 225-252 [citaré els textos seguint aquesta edició]. — Cf. l'edició en Migne, PL 68, 371-376.

(3) El modernista Loisy emprava els pseudònims Jacques SIMON, Jean LATAIX, François JACOBÉ, Jean DELAROSCHELLE. — "Les articles publiés dans cette Revue [d'*Histoire et de Littérature religieuses*] sous les noms de... François JACOBÉ..., ont été écrits par la redacteur de la présente chronique", Alfr. Loisy, en Revue d'Histoire et de Littérature religieuses, 1901, 27³. — Aquest era un dels artificis dels modernistes per aparentar colla "Sed iam — escrivia Pius X — ad artificia haec pertinent, quibus modernistae merces sumas vendunt... Libros, ephemerides, commentaria suo vel alieno nomine edunt. Unus aliquando idemque scriptor multiplici nomine utitur, ut simulata auctorum multitudine incauti decipiantur". Cf. Encicl. *Pascendi* 8. set. 1907: *Acta. A. Sedis* 40 (1907) 638, 639.

(4) Pàg. 298, 302-306 A la pàg. 295 usa la fórmula, 46. Et elle dit: | "Mon âme glorifie le Seigneur".

(5) Ioannis | Maldonati | Andalsvii | Societatis | Jesv | theologi | commentariorvm | in quattvor | Evangelistas | Tomvs II. | ón Lvcam et Joannem | ... Mvssiponti, | ... M. D. XCVII, col. 514: In Joan. 1, 45.

de la Comissió Pontifícia de Re Biblica, dictà el criteri catòlic que s'havia de tenir entorn a l'atribució del *Magnificat* amb la resposta de 26 de juny de 1912 (6) que fa:

Els raríssims i prou singulars documents en els quals el càntic del *Magnificat* és atribuït no pas a la benaventurada Verge Maria sinó a Elisabet poden i deuen prevaler d'alguna manera contra del testimoni concordant de gairebé tots els còdexs tant del text original grec com de les versions i contra la interpretació que exigeixen necessàriament no menys el context que l'esperit de la mateixa Verge i la constant tradició de l'Església?

R. Negativament.

Amb això i a fi d'observar aquell sapientíssim i filial precepte de Sant Ignasi de Loyola (7) que els bons cristians havem d'ésser promptes per "lloar tots els preceptes de l'Església essent sempre amatents a cercar raons com defensar-los i no pas com impugnar-los", al contrari del que veiem fer als heretges; aprofitarà un breu comentari d'aquella resposta, que serveixi a il·lustrar la nostra fe i acréixer la nostra pietat envers la Mare de Déu, la qual sent pronunciada del celebrant al cantar l'evangeli de la Visitació, la confessió de l'Església: *Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum.*

A. Crítica externa

Primer de tot, diu la resposta de la Comissió Bíblica que els raríssims i prou singulars documents que atribueixen el *Magnificat* no pas a Maria sinó ans bé a Elisabet no han de prevaler de cap manera en contra: 1. del consentiment de gairebé tots els manuscrits, així del text original grec com de les versions, i 2. de la constant tradició de l'Església.

1. Els manuscrits. Per cert que fins ara tres manuscrits de la versió llatina anterior a Sant Jeroni solament s'han trobat que portessin la variant *et ait Elisabeth*, que són el cod. a *Vercellensis* (de Vercelli) (8), s. IV?, b *Veronensis* (de Verona) (9), s. V? (IV-VI), 1 *Rehdigeranus* (de

(6) *Acta Apostolicae Sedis* 4 (1912) 463.

(7) *Exercicis Espirituals* (tr. cat. Ll. Vidal, S. J.), Barcelona, 1913: Regles a guardar pel sentit verdader que en l'Església Militant ens cal tenir, 9.^a

(8) Card. A. Gasquet O. S. B., *Codex Vercellensis iamdudum ab Irco et Bianchino bis editus denuo cum manuscripto collatus*, p. II (Romae, Pustet, 1914), p. 7.^a, en: *Collectanea biblica latina* III. Cf. ML 12, 507.

(9) E. S. Buchanan, *The four Gospels from the Codex Veronensis* (b). (Oxford, Clarendon Press, 1911) 109^b, en: *Old latin biblical texts: No VI* — Cf. ML 12, 508.

Breslau) (10), s. VII?, i encara respecte d'aquest últim cal advertir l'anotació posada a la reproducció paleogràfica feta del Dr. Vogels al v. 46: *et ait elisabeth*] vocem, cum frustra eradere tentasset, linea ducta delevit corr(ector), deinde m(anus) 2. scripsit supra lineam *maria* (11).

En canvi els quatre mil i més manuscrits del text grec fins ara coneguts porten tots la lectura tradicional *καὶ εἶπεν Μαριάμ*. Per sospesar el valor de la tradició manuscrita en favor de la lectura tradicional, que volen rebutjar alguns crítics, cal afegir encara els milers de codis qui ens han trameses les versions del NT, siriaques, armènies, coptes, etiòpiques, aràbigues, georgianes, i principalment les llatines prejeronianes i la Vulgata. I com si fos poc encara, cal també afegir-hi altres tants milers de llibres litúrgics derivats de les mateixes i que representen el testimoni vivent de totes les esglésies que se'n servien pels divinals oficis, majorment de les vespres de cada jorn.

A fi d'apreciar convenientment el tecnicisme dels heterodoxes recordeu la llur posició respecte del deuterocanònic de Sant Marc (16, 9-20). Loisy, Harnack, etc., en neguen l'autenticitat perquè aquells dotze versets manquen en els cod. Sinàitic i Vaticà (12); emperò aquí aquella raó no els impressiona mica.

Els susdits crítics fan gran fressa demanant l'explicació de la variant que porten els codis a b 1*. Sembla estrany que tan insignes crítics encallin en una pedreta. Com si no estiguessin prou fets a trobar-se amb molt més grosses dificultats d'aquesta mena. Primer de tot tenint tan fort pes de testimonis en favor de la lectura tradicional *et ait Maria*, no ens fa cap falta tenir una raó apodíctica que expliqui la variant *Elisabeth*. Segonament es pot dir que aquesta lectura ve d'una distracció de copista, el qual tenint el pensament amb Elisabet que parlava en els versets anteriors, li vingué espontàniament a la ploma el seu nom. En tercer lloc potser que en alguns ma-

(10) H. J. Vogels, *Codex Rehdigeranus (Die vier Evangelien nach der lateinischen Handschrift, R. 169 der Stadtbibliothek Breslau)* (Rom[a], Pustet, 1913), p. 163^d, en *Collectanea biblica latina*, II.

(11) Falsifiquen el testimoni aquells autors — com A. Souter *Novum Testamentum graece* (Oxonii Clarendon [1910]) — qui als mss. a b 1* fan representar el consentiment de la tradició manuscrita de la Latina vetus; com sia que els cod. *Brixianus* [cf. Wordsworth-White I 312] *Corbeiensis* [cf. Blanchini, *Evangeliarium quadruplex* (Romae, 1749) XII], *Monacensis* [cf. White, *The four Gospels from the Munich ms.* (q)... (Oxford, 1888): *Old-latin biblical texts*: No. III, p. 74^b], *Palatinus* [cf. C. Tischendorf, *Evangelium Palatinum* (Lipsiae, 1847) 240^b], *Gatianus* [cf. J. M. Heer, *Evangelium Gatianum* (Friburgi Br., 1910) 93], *Aureus* [cf. I. Belsheim, *Codex Aureus* (Christianae, 1878) 195^a], *Bezae* [cf. *Codex Bezae Cantabrigiensis* II (Cantabrigiae, 1899) f. 186], *Sangallensis* [cf. H. Rettig... *Codex Sangallensis* (Turici, 1836) 199], *Foroiuliensis* [cf. Blanchini II; append.], anteriors a la Vulgata, i els que usaven Tertulià (*De anima*, 27), St. Ambrós (*Exposit. evLc.* II, 26) i St. Agustí (*De consensu Evang.*)... testifiquen clarament la llicè *et ait Maria*.

(12) Cf. J. Vilar, S. J. *Autenticidad del final del Evangelio según San Marcos*, XVI, 9-20, en: *Razón y Fe*, 53 (1919. 1), 183-196, 352-366.

manuscrits hi hagués solament καὶ εἶπεν = *et ait*, provinent d'una omisió visual fàcil d'entendre's on trobava escrit el copista ΚΑΙ ΕΙΠΕΝ ΜΑΡΙΑ ΜΕΓΑΛΥΝΕΙ = *ETAITMARIAMAGNIFICAT*, i després s'hi substituís falsament *Elisabeth*, per ésser ella la que parlava en els versets precedents. També hi ha qui suposa que sigui intencionat el canvi de *Maria* amb *Elisabeth*, per creure's que aquell verset "quia respexit humilitatem ancillae suae..." desdenia de la Mare de Déu (12). Finalment pot ben ésser que objectivament la causa d'aquella variant sia estada una de tantes causes d'errors en l'escriptura antiga de què parlen els manuals de paleografia i crítica textual (13), que potser no endevinem prou bé quina fos aquí. Per lo qual, sia qualsevulla la causa del canviament de *Maria* en *Elisabet*, críticament no podem fer-ne més cas que per a notar-lo en l'aparell crític de costum en les edicions tècniques. I això es veu que han fet els editors del NT, que fins ara cap d'ells ha compromesa la seva autoritat científica adoptant la variant *et ait Elisabeth*, per bé que per altra part sembli que la tinguin per tan certa. Més encara; el mateix Loisy en "Les livres du NT" (Paris, 1922), p. 415, segueix la lectura tradicional "Et [Marie] dit". Deixem, doncs, aquest punt amb aquesta reflexió: com es comprèn que tres manuscrits de l'antiga versió llatina (que, pròpiament parlant, fan només que un testimoni de la rama corrompuda que motivà la revisió damasiana) representin la veritable lectura *et ait Elisabeth* provinent de l'original contra milers de mss. del text grec i de les nombroses versions del mateix, que totes duen: *et ait Maria*? Qui, fins ara, ha donat satisfactòria explicació d'un fenomen crític semblant?

2. Els escriptors eclesiàstics. En tota l'amplíssima col·lecció d'escrits d'autors eclesiàstics en favor de la seva tesi, Loisy, Harnack..., fins ara no han trobat més que el testimoni d'Orígenes, de Sant Ireneu, de Sant Ciril Jerosolimità i de Sant Nicetas, bisbe de Ramasiana. Això vol dir que els altres pares i escriptors eclesiàstics de l'Orient i Occident són testimonis de la lectura tradicional *et ait Maria*. Aquesta senzilla indicació és ella sola l'apologia de la lectura tradicional i una poderosíssima refutació de la idea heterodoxa rebutjada de la Comissió Bíblica. Per això, fins suposant que fossin realment contràries a l'autenticitat mariana del *Magnificat* les autoritats patristiques al·legades, no podrien formar suficient raó per a preferir-les al greu pes del testimoni amplíssim que resulta dels altres escriptors eclesiàstics que representen les esglésies gregues, siriaques, armènies, cop-

(13) Cf. J. W. Burgon—E. Miller, *The causes of the corruption of the traditional text of the holy Gospels* (London, G. Bell, 1896); E. Jacquier, *Le Nouveau Testament dans l'Église chrétienne*, II (Paris, Lecoffe, 1913), 313 ss.—Si teniu paciència, poseu-vos a resseguir les variants del text grec amb l'edició gran de H. von Soden, *Die Schriften des Neuen Testaments*, II (Göttingen, Ruprecht, 1913), i del llatí amb la de J. Wordsworth—H. J. White, *Novum Testamentum Domini Nostri Jesu Christi latine secundum editionem sancti Hieronymi* (Oxonii Clarendon, 1889 ss.), i veureu les curiositats i rareses que s'hi troben.

tes, llatines... Testimoni per testimoni val incomparablement més l'autoritat de centenars de testimonis que no pas de quatre o cinc, mentre no es provi evidentment el contrari, que teòricament bé pot dar-se aqueix cas, si els pocs testimonis reuneixen condicions excepcionals.

Cal examinar per tal el valor dels textos adduïts dels antimarians. Comencem, doncs, pel més important, que és el de Sant Nicetas, bisbe de Remesiana de Dàcia (s. iv). El text del seu opuscle "De psalmodiae bono (= De utilitate hymnorum)" era estat publicat d'Én Migne, P L, 68, 372-376, segons l'edició de Dom Ll. d'Achery, O. S. B. Un altre benedictí, Dom G. Morin, l'any 1897 parlà de dos fragments inèdits trobats al ms. Vatic. 5729, i, segons aquest còdex, publicà tot el text, el qual fou novament editat d'A. E. Burn (1905) i de C. H. Turner (1923). Després de tanta diligència es pot dir prou fixat el text del famós *De psalmodiae bono*. És clar amb això que no està bé rebutjar-ne l'autoritat ni dubtar de l'autenticitat, mentre noves troballes de mss. no ens facin veure altra cosa. Pertocant a la qüestió que tractem, s'han fet cèlebres dos fragments, que tots els partidaris de la lliçó *et ait Elisabeth* invoquen com a decisius. El Sant Bisbe, tot parlant "de hymnorum et laudum ministerio" a fi que "iam pleniore fiducia hymnorum ministerium fideliter impleamus", va resseguint els cànctics principals del VT, i després afegeix alguns mots sobre els del NT. I certament un hom resta sorprès de no trobar-hi citat el *Magnificat* clarament, com tampoc el "Nunc dimittis", i en tot cas, si hi cita el *Magnificat*, sembla atribuir-lo a Santa Elisabet. Heus ací les seves paraules (14):

"Ergo in euangelio inuenies primum Zacchariam, patrem magni Iohannis, post longum illud silentium in hymnis uoce prophetasse nec Helisabeth, diu, sterelis edito de repromissione filio Deum de ipsa anima magnificare cessauit. nato in terris Christo laudem sonuit et exercitus angelorum, gloriam referens in excelsis Deo et in terram pacem hominibus bonae voluntatis adnuntians. pueri in templo osanna David filio clamauerunt... ipse Dominus... ut hymnorum ministerium gratissimum conprobaret, cum discipulis hymno dicto exiuit in monte Oliveti..." I tal volta més clara és encara aquella expressió de més avall (15): "...cum Helisabeth Dominum anima nostra magnificat".

Realment tals expressions semblen revelar el pensament del Sant Bisbe de Remasiana. I, per això, la primera solució a la dificultat treta de les seves paraules sia simplement concedir que Sant Nicetas és un testimoni de la lectura excepcional *et ait Elisabeth*. Ara, que no hi ha cap motiu pel qual el seu testimoni sia en aqueix cas preferible al pes d'autoritat dels restants escriptors eclesiàstics. Cal, demés, advertir: 1. que Sant Nicetas, com ho

(14) Ed. Turner, en J Th S 24, 238.

(15) Ed. Turner, en J Th S 24, 239.

he notat, tampoc cita el "Nunc dimittis"; 2. que fa al·lusió a l'himne de la cena (et hymno dicto) sense que els Evangelistes el portin; 3. que no diu positivament *et ait Elisabeth* ni té altra frase explícita equivalent; 4. que les paraules de Sant Nicetas es poden entendre sense molta violència del sentit natural, referint-se als vv. 41, 42, 43, 44 i 45 amb fraseologia acomodada al v. 46 a sintetitzar la idea d'agraïment i lloança. Com tot el restant de la tradició patristica és francament en favor de la lectura *ait Maria*, és més reverent i just salvar el pensament del sant Bisbe de Dàcia, si els seus mots ho comporten d'alguna manera.

Es també citat en aquesta qüestió un famós text d'Orígenes:

"Invenitur beata Maria, sicut in aliquantis exemplaribus reperimus, prophetare. Non enim ignoramus, quod secundum aliquos codices et *haec verba Elisabeth vaticinetur*" (In Lc hom. 7) (16).

Aquestes paraules addueixen els crítics com a prova que Orígenes atribuïa el *Magnificat* a Santa Elisabet (17). Orígenes comenta en aquesta homilia setena la pericope Lc 1, 39-45 anterior a la del *Magnificat*, que ni de nom el menciona per tota ella. Si no m'enganyo, l'Èxegeta d'Alexandria es refereix a què les paraules: "Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui" (Lc 1, 42^b), eren posades, segons alguns manuscrits, en boca de Maria, per comptes d'Elisabet. I així és natural i entenedor l'ús dels adjectius *aliquantis* i *alios*. Perquè si s'entén el mot "*aliquantis*" de Maria, vol dir que en lloc d'Elisabet — com s'ha de llegir — alguns manuscrits porten falsament *Maria*, en canvi altres (*alios* = els altres?) duen *Elisabeth*, com cal. Si suposem que les susdites paraules s'han d'entendre del *Magnificat*, dic primerament que "*haec verba*", no comprenc com se poden referir al *Magnificat*, que no ha estat nomenat per res encara, ni se'n parla per tota l'homilia; demés, crec que, en tot cas, hauria d'ésser invertit l'ús dels

(16) Cf. C. Delarue, O. S. B., *Origenis Opera omnia*, III (Parisiis, 1740), 940.ª; C. H. E. Lommatzsch, *Origenis Opera omnia* V (Berolini, 1835), 108: MG. 13, 1817 = ML. 26, 247. — Grotius en *Annotata ad Ss. Euangelia: Sive Criticorum Sacrorum Tomus VI* (Londini, J. Fleisher, M. DC. LX), 1165, 40 escriu "Si rectè Originem [*manca la cita*] intelligo, hic dicit in quibusdam codicibus omissum *Mariae* nomen, ac proinde à quibusdam creditum hoc carmen esse Elisabethae: quos refellit & librorum & interpretum & veterum qui verbis hinc depromptis utuntur auctoritas". Sembla que Grotius no ha expressat prou bé el pensament d'Orígenes. Copien el mateix pensament J. Hill, *Novum Testamentum graecum*, ed. L. Kuster (Lipsiae, 1723, 2) 124^b i Blanchini, en ML. 12, 508 (a).

(17) J. J. Wetsten, *NT graece* I (Amstlodami, 1751), 653; C. F. Matthaei *Evangelium secundum Lucam graece et latine* (Rigae, 1786), 62; S. M. A. Scholz, *Novum Testamentum graece*, I (Lipsiae, 1830), 206; S. P. Tregelles, *The greek New Testament* (London, Bagster 1857-79), 221; C. Tischendorf *Novum Testamentum graece* [ed. 8. m.] I (Lipsiae Giescke u. Devrient, 1869), 420 = "cdd. ap. Or int 3,940"; B. F. Westcott—F. J. A. Hort *The New Testament. Text* (London Macmillan, 1890), Appendix (L. 1896) 52; F. Blass, *Evangelium secundum Lucam* (Lipsiae, Teubner, 1897) 4; J. Wordsworth—H. J. White, *Novum Testamentum Dⁱ Nⁱ Iuⁱ Chⁱ Latine secundum editionem sⁱ Hieronymi* I (Oxonii, Clarendon, 1889-98), 312; J. Vogels, *Novum Testamentum graece et latine* I (Düsseldorf Schwan, 1922), 150: "Orig^{ist}"; Durand, en: RB 7 (1898) 75 diu "il est certain qu'Origène l'a connue".

adjectius "aliquantis" i "alios" que voldria dir que en *uns quants* manuscrits pronuncia el *Magnificat* Elisabet, i en els altres Maria, lo qual concorda amb la tradició manuscrita. Tan pocs devien ésser els manuscrits de la variant que menciona l'Exegeta que no se n'ha conservat cap; mentre que tots els altres porten el *textus receptus* (18). En confirmació que la interpretació proposada dels mots, comunament adduïts com testimonis de la lectura *et ait Elisabeth*, siga justa i natural, convé notar que Orígenes a l'acabament de la mateixa homilia escriu: "Super quibus et beata Maria magnificat Dominum Jesum. Magnificat autem anima Dominum, spiritus Deum. Quae quam habeant interpretationem, si concesserit Dominus, ut in ecclesiam congregemur... quaremus, ventilabimus, disseremus, in Christo Jesu: cui est gloria..." on solament un obstinat gosarà negar que hi hagi aHusió manifesta, per no dir cita clara, de la lectura καὶ εἶπεν Μαριάμ.

Com si no tinguéssim prou clar el pensament de l'Exegeta d'Alexandria, passem a la següent homilia vuitena, tota ella dedicada a comentar la que anomena παρθενικήν προφητείαν, profecia virginal: "Veiem, doncs, el vaticini virginal: Magnifica l'ànima meua al Senyor". Poc després: "...qua ratione nunc Maria loquitur, magnificat anima mea Dominum?" I vers la meitat: "Anima itaque Mariae primum magnificat Dominum, et postea exultat in Deo". I cap a la fi torna: "Respexit autem Deus in humilitatem beatæ Mariæ, propterea fecit illi magna qui potens est".

D'aquests textos explícits i de tot el context de l'homilia vuitena juntament amb la discussió de les paraules citades de l'homilia setena que generalment són adduïdes en les edicions crítiques del text del NT, i en els autors que tracten la qüestió; em sembla deduir-se que, tècnicament, de cap manera pot citar-se el nom d'Orígenes com a testimoni de la lectura *et ait Elisabeth*, ni tan sols restringint el sentit als mots "Non enim ignoramus, quod secundum alios codices, et haec verba Elisabeth vaticinetur", indicant que ell conegués i donés fe de l'existència de manuscrits amb aquella lectura *et ait Elisabeth* (18').

(18) L'editor de l'homilia en Migne, PG. 13, 1817 = PL. 26, 247 hi posa aquesta nota, que confirma la meua interpretació: "Innuit, opinor, verba subsequentis versiculi 45 καὶ μαχαρία... in aliquantis sui aevi exemplaribus ex Mariae Virginis persona, non Elisabeth dici. Nulla vero nunc ejus lectionis vola aut vestigium superest", Amb la sola diferència de que el context em porta més aviat a pensar en el v. 42 "I amb gran veu exclamà i digué: Beneïta tu entre les dones i beneït el fruit de ton ventre"; o bé en el v. 41^b "i queda Maria [*pro* Elisabet] plena...", puix sobre els vv. 41 i 42 versa principalment el comentari que segueix.

(18') El discurs fet em sembla que val, fins seguint la lectura tradicional del fragment Origenià llatinitzat, resumint-lo, per Sant Jeroni. Però cal esmentar la lectura més verosímil proposada d'En Teodor Zahn. [] = interpolació, < > = omissió. "Poteris hoc credere, si simile quid etiam de salvatore cognoveris: Invenitur <enim et> Maria [sicut in aliquantis exemplaribus reperimus] <ante partum domini> prophetare. [Non enim ignoramus, quod secundum alios codices et haec verba Elisabeth vaticinetur]. Spiritu igitur sancto tunc repleta est, quando coepit in utero habere salvatorem... Cf. Th. Zahn, *Das*

Venim ara a Sant Ireneu, bisbe de Lyon. És citat dels crítics del NT i dels autors que toquen la present qüestió, aquell pas *Adversus haereses*, l. IV, c. 12: "*Sed et Maria ait: Magnificat...*" on els mss. de Clermont i de Voss i un de la versió armènia (19) llegeixen *Elisabeth*. Reconeix Loisy que Sant Ireneu sembla atribuir el càntic a Maria Santíssima; i per bé que ell gairebé no gosa dir-ho, sembla que el força l'evidència del text. Al l. III, c. II, n. I, on la lectura del text és neta sense cap variant, diu senzillament: "Propter quod exultans Maria, clamabat pro Ecclesia prophetans: Magnificat anima mea Dominum, et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo. Assumpsit enim Israel puerum suum, reminisci misericordiae suae, quem admodum locutus est ad patres nostros, Abrahae et semini ejus in aeternum": Així llegeixen les edicions de Massuet, Stieren, Wigan Harvey (20). Per lo qual no és gens dubtós el pensament del sant Bisbe de Lyon. Encara més: les mateixes edicions concorden totes en donar la lectura *Sed et Maria ait: Magnificat...* i solament en l'anotació crítica indiquen — com tècnicament ho devien fer — la variant *Elisabeth* dels Cod. *Claramontanus* i *Vossius*, volent dir amb això que la lectura resultant del text crític de "*Adversus haereses*" en aquest lloc és *Maria*, i que això, segons la tradició manuscrita del mateix, representa la redacció original, i per tant el pensament del sant Autor. Més interessant per nosaltres és l'obra de Sanday i Turner sobre el NT de St. Ireneu (21): doncs bé, donen al text la lectura *et Maria ait* i al marge senyalen la variant "*Elisabeth*" dels cd. CV. Per consegüent, és fer-li una injustícia adduint-lo com testimoni contrari a la tradició eclesiàstica, i simultàniament una falsificació grollera del text mateix; de manera que solament són justos i verídics aquells crítics que anoten la variant dels cd. C i V. I per ço m'estranya que els mateixos escriptors, com Knabenbauer, que mantenen contra dels modernistes i racionalistes i protestants la lectura tradicional, admeten la dificultat treta de Sant Ireneu, com l'altra d'Orígenes. Serà potser que no han confrontades les cites examinant el valor de la dificultat?

Molt més desgraciat és el paper que fa aquell que vol trobar un testimoni de la lectura *et ait Elisabeth* en Sant Ciril de Jerusalem. Aquest sub-

Evangelium des Lucas (Leipzig, Deichert, 1913), 745-751, Excursus III: Die Sängerin des Magnificat; — *Die Predigten des Origenes über das Evangelium des Lucas*, en: *Neue Kirchliche Zeitschrift*, 22 (1911), 253-268.

(19) R. Massuet, O. S. B., *Sancti Irenaei episcopali Lugdunensis et martyris... Contra haereses* I (Venetiis MDCCXXXIV) IV, 7: p. 235^a = Migne, PG 7 991; A. Stieren *Apparatus ad opera Si. Irenaei ep. Lugdunensis*. II (Lipsiae Weigel, 1853), IV, 7. 1: p. 578; W. Wigan Harvey *Si. Irenaei ep. Lugdunensis Libros quinque Adversos haereses* edidit... II (Cantabrigiae, Typ Academicis, 1857) IV, 12: p. 163 Sobre la lectura de la versió armènia veu's E. Ter-Minassiantz *Hat Irenäus Lc. 1, 46 Μαρία oder 'Ελισάβετ gelesen?*, en *Zeitschrift für neutestamentliche Wissenschaft*, 7 (1906), 191-192.

(20) Massuet, III, 10. 2: p. 185 = MG 7, 873 = Stieren, p. 455; Wigan Harvey III, II. 1: p. 38.

(21) W. Sanday - C. H. Turner, *Nouum Testamentum sancti Irenaei episcopi Lugdunensis...* (Oxford, Clarendon Press 1923), p. 50

tilíssim savi obre les Catecheses. La XVII, "De Spiritu Sancto" II, li proporciona un text evident. Escolteu-lo: "Hic Spiritus Sanctus in Elizabeth efficaciam suam prodidit: non enim solum virgines novit, sed etiam conjuges, modo legitimum conjugium sit: Et repleta est Spiritu Sancto Elizabeth et prophetavit, atque de suo Domino praeclara ancilla: Et unde mihi hoc, ut veniat ad me mater Domini mei?, seipsam enim Elizabeth beatam praedicavit..." (22). Qui ho diria! Però l'anglicà Barns hi veu que la disposició de les frases indica que Sant Ciril Jerosalimità coneixia i acceptava la lliçó; *et ait Elisabeth*. Certament, però, la gent de seny no sap capir en les paraules de Sant Ciril res més que el sentit natural de les mateixes; que són una glossa de l'expressió interrogativo-admirativa: "I d'on em ve açò", que bellament comenten els nostres clàssics Toledo, Maldonado, Salmerón, Barradas, J. d'Estrella, seguint les glosses dels Sants Pares Ambrós, Orígenes, Beda, Gregori, Teofilacte, Eutimi. "Nihil est in me meriti, propter quod debuerim tanto honore affici, sed ex summa, et admirabili Dei beneficentia hoc est" (Tol.) (21'). Aital sentit admiratiu d'aquella frase, ben conegut de la parla familiar, amb molt bona raó donà motiu a Sant Ciril de Jerusalem per suposar verdadera aquella causal que hi afegí, "seipsam enim Elisabeth beatam praedicavit", per tal com qui rep la visita d'una persona d'alta dignitat no solament se'n reconeix indigne, mes també se'n sent benaurat i amb honra. I aquella era precisament l'obra de l'Esperit Sant en Elisabet, il·luminar-la de forma que en aquella joveneta senzilla i modesta, cosina seva, que venia a visitar-la no veiés sols la humil i graciosa donzella, sinó més que tot "la mare del seu Senyor", i per això se sentia tan indigna i feliça que esclatà en aquells crits de joia i lloança: "Beneita tu entre les dones i beneit el fruit del teu ventre... I benaventurada la creienta que hi haurà compliment per les coses que li són dites de part del Senyor" (Lc 1,42 b, 45). Amb això es veu sobradament que en les paraules de Sant Ciril adduïdes de Barns no és lícit veure-hi cap al·lusió al v. 48^b. Més encara: si són complets els índexs de la Sagrada Escriptura en les obres de Sant Ciril segons l'edició de Dom Toutté, en resulta que no s'hi troba cap dels versets del *Magnificat* (Lc 1,46-55). D'aquestes planeres reflexions em sembla deduir-se que el portar aquesta autoritat de Sant Ciril de Jerusalem, és bon tros més impertinent, i per tant els qui procedeixen de tal forma, amb bona raó deuen ésser tarats com gent o bé lleugera, o de mala fe, o ignorant d'allò que tracta, i potser de tot plegat alhora.

(22) A. A. Toutté, O. S. B. *Sancti Cyrilli Archiepiscopi Hierosolymitani opera* (Paris MDCCXX), 267 = MG 33, 977.

(21') Card. Fr. Toledo, S. J. *Commentarii in prima XII Capita... Evangelii secundum Lucam* (Romae, 1600), 115.

Després de donada satisfacció a les raons que porten els contraris de la lectura tradicional *et ait Maria*, donem un esguard enrera, i veurem en resum que com veres dificultats resten solament els mss. a bl* de la Itala i el text de San Nicetas (22'); i per tant fer més cas dels qui estimen més aquest migrat testimoni que el magnífic de la restant tradició manuscrita, patristica i litúrgica (22'') i de l'ensenyament eclesiàstic amb el dels comentaristes clàssics, no tant és irracional i anticientífic com ridícul i sobretot no gens catòlic. Hem trobats els nostres crítics mentiders i mestres falsos introduents de sectes de perdició (23), i aquesta és una bona mostra de com s'és verificada en ells aquella dita de Sant Pau (24) que els aplicà Pius X (25): "vanejaren en sos discursos..., dient ésser savis s'entontiren".

B. Crítica interna

Fins ací els elements que tractàvem eren — es pot dir — del domini comú: ara però hem d'entrar a un camp on els nostres crítics deixen esplaiar llur pensa, i per tant allí tot o gairebé tot és subjectiu, i amb això la demostració en el sentit amb què la presenten esdevé molt més difícil i fins a cert punt impossible. Per això convé fixar de primer les posicions que prenen i eis punts de vista sota els quals els heterodoxos consideren el *Magnificat*.

Aqueix càntic — diuen uns — no pogué ésser pronunciat de Maria en la seva visita a sa cosina, perquè no escau una resposta lírica en una conversa familiar. Demés, tampoc diu bé amb la reserva pròpia de Maria.

Altres consideren el context del diàleg entre les dues parentes i troben que la Verge no respon pas res a la mateixa Elisabet i sobre el fill d'aquesta (25'), cosa que surt fora de l'estil de l'evangeli de la Infància, d'on es pot

(22') Per ço enfada el desvergonyiment de Loisy en gosar escriure "La leçon *et ait Elisabeth*, étant donnée sa grande diffusion dans toute l'Église dès le temps d'Origène et auparavant..." Cf. L'Université Catholique, 39 (1902) 277-228.

(22'') Köstlin, en: Zeitschrift f. ntl. Wissenschaft, 3 (1902) 142 ss., vol trobar l'*et ait Elisabeth* en la Litúrgia grega, perquè en les matines, passades les invocations de la Ssma. Trinitat, el diaca convida a alabar a la Verge Maria, i el cor entona el *Magnificat*, alternant amb antífoves marianes; d'on es veu que aqueix càntic — segons la Litúrgia grega — no és de Maria, sinó d'Elisabet. Estranya lògica! Això és com dir: és de nit perquè fa sol. La prova és més estranya encara. Köstlin vol parlar de la Litúrgia grega, i porta textos de la Litúrgia eslava i de data posterior, com li contestà N. Nilles en: Zeitschrift f. kath. Theol. 27 (1903) 375-376.

(23) Cf. Apc. 2, 2; 2 Ptr. 2, 1.

(24) Rm. 1, 21-22.

(25) Encicl. *Pascendi*: ASS 40 (1907) 624.

(25') Molt més desgraciat és el paper que fa Maria; que, no essent seu el *Magnificat*, resta muda en tota la narració, com bé notà el P. Zapletal, en: RB, 10 (1901) 632; de manera que suposada la lliçó *et ait Elisabeth* s'inverteix la dificultat amb molta més força. Doncs mireu, el silenci de Maria encara fa gràcia a Burkitt, i en pren un nou argument tret de St. Ignasi *Ad Magnes.* § 8, Λόγος [= Christus] ἀπὸ Σιγῆς [= Maria] προσιθίων, *Verbum a Silentio progrediens*. [Les edicions de Lightfoot (London, 1889 2) i Funk-Dieckamp tenen altra lectura]. Cf. *The Journal of Theol. Studies*, 7 (1905-6) 227.

deduir que tal volta Maria entonà aquest himne eucarístic (per bé que no com cosa seva) en una reunió cristiana on els fidels celebraven llurs àgapes, i Sant Lluç trobant-lo escaient l'inclougué en l'episodi de la Visitació.

També hi veuen en el *Magnificat* l'himne de l'estèril, que essent afavorida amb infant, en dona gràcies a Jahwé; perquè és innegable la retirada del *Magnificat* de Maria (Lc 1,46-55) amb l'*Exsultavit* d'Anna (1 Sm 12,1-10), i d'ací es veu com el *Magnificat* és més propi d'Isabel que de Maria; i això fou lo que entengueren els qui o bé determinaren el subjecte de *ait* en Elisabet, o be canviaren Maria amb Elisabet.

N'hi ha que suposen que és càntic precristià d'origen judaic. Una mare hebrea celebra la victoriosa tornada de son fill de lluitar contra dels enemics del poble de Déu: a l'Évangelistista semblant-li que encaixava bé amb la narració, l'admeté en son evangeli.

Donar plena satisfacció i per separat a les dificultats que l'heterodòxia present troba en la crítica interna del *Magnificat* ens portaria massa lluny a qüestions de crítica textual comparades amb altres indrets del V i NT, que seria enutjós. I per altra banda ni tampoc s'ho val, perquè els punts difícils per ells, on ensopeguen els heretges d'ara, impliquen la negació o formal o virtual de dogmes, com són la maternitat divina de la Verge Maria, la inerrància, autenticitat i historicitat dels Llibres Sagrats, la doctrina catòlica sobre la composició dels Évangelis sinòptics i singularment del de la Infància de Jesu Crist; i d'aquí és que es fa totalment impossible una discussió directa. Refutar p. ex. totes les inexactituds, errors i heretgies que traspuen, poc se'n falta per a poder dir amb veritat de totes les ratlles de cada plana dels escrits de Loisy, fóra tasca de regirar el dogma catòlic i fins els fonaments de la filosofia cristiana. Col·locats en el llur punt de vista teològic i fins filosòfic, molt sovint es troba natural i lògic llur discurs: però d'ella precisament arrenca la primera i fonamental dificultat. Escolteu què en deia el Sant Pare Pius X en l'encíclica *Pascendi* (25):

"Tota ibi per apriorismum res agitur: et quidem per apriorismum haeresibus scatentem... Verumtamen qui eos audiat de suis exercitationibus circa sacros libros affirmantes, unde tot ibi incongrue notata datum est deprehendere, credet fere nullum ante ipsos hominum eosdem libros volutasse, neque hos infinitam propemodum Doctorum multitudinem quaquaversus rimatam esse, ingenio plane et eruditione et sanctitudine vitae longe illis praestantiorum".

I en el decret del Sant Ofici *Lamentabili* prop. 12 (cf. pr. 3, 9, 19, 57, ss.):

"Exegeta, si velit utiliter studiis biblicis incumbere, imprimis quamlibet praeconceptam opinionem de supernaturali origine Scripturae sacrae seponere

debet, eamquē non aliter interpretari quam cetera documenta mere humana”.

Si d'un fragment de Demòstenes o Luther tinguéssim una comprovant manuscrita i literària com, mercè de Déu, tenim de l'autenticitat mariana del *Magnificat*, fora escarnit de tothom i per sempre més desacreditat aquell crític que prengué la posició de Loisy, Harnack...

Per això em sembla més avinent indicar breument que el *Magnificat*: 1. no diu bé en boca de Santa Elisabet; i 2. pel contrari el context demana ésser atribuït a Maria Santíssima.

1. *El Magnificat* i Santa Elisabet. Efectivament, si llegim la perícopa Lc 1, 39-56 suposant al v. 46 la lectura καὶ εἶπεν Ἐλισάβετ; primer de tot sorprèn la redundància d'aquestes paraules, puix del v. 42 fins al v. 45 no parla sinó Santa Elisabet, i en tot cas era més natural dir solament καὶ εἶπεν = i digué = i afeí, com es llegeix en diferents indrets del mateix Sant Lluc: p. ex. 4,23. 24; 12,18, etc. Dir que si el tercer Evangelista volia atribuir el *Magnificat* a Nostra Senyora havia de fer ús de la partícula adversativa δέ en comptes de la copulativa καί: és no dir res, perquè en el tercer evangeli trobareu bona pila d'exemples on es verifica el mateix: v. gr. 12,42; 13,32; 14,22.23. També d'ordre estilístic és allò que afegeixen alguns que la lectura: 'Mansit autem Maria cum illa', en lloc de dir cum Elisabeth (v. 56^a) suposa que la persona immediata antecedent és Elisabet, i de consegüent que ella és la que diu el càntic. Com sien tan flexibles les modalitats d'estil, és molt difícil fer-ne un argument contra el fet positiu de la immensa tradició manuscrita que porta la lectura certa. Si la tradició manuscrita i literària en fos dubtosa, admeto molt bé que l'estudi estilístic i filològic ens podria servir d'ajuda a decantar-nos a reconèixer la lectura Maria o bé Elisabeth. I n'hi ha prou amb aquestes reflexions per veure la in-subsistència de aquestes dificultats.

En segon lloc, tenim que Elisabet fou plena de l'Esperit Sant; i en alta veu digué 'Beneita tu entre les dones, i beneit el fruit del teu ventre. I d'on a mi açò que la mare del meu Senyor vingui a mi?... I benaventurada la creienta, perquè hi haurà compliment per a les coses que li són dites de part del Senyor' (Lc 1,41-43^a, 45). Ara bé, creurem més versemblant que Elisabet, la qual es meravellava que se'n vingués per casa seva la mare del seu Senyor, sobtadament canviï de to, i oblidada de les excel·lències de Maria que suara predicava, gosi proclamar que 'de des d'ara em beneiran totes les generacions? Cert que si tinguéssim el text de l'episodi de la Visitació esboçinat, com sovint es troba la crítica textual, podria esdevenir pel nostre cas una de dues hipòtesis: l'una que, tenint tots els elements d'ara, solament es degué triar un ordre adequat a la versemblança de les situacions personals; i l'altra que mancant-ne algun el tingués de reconstruir. Tal és, p. ex. el cas dels crítics qui de les cites que troben en un autor en reconstrueixen el text

conegut o emprat d'ell, com ho han fet Sanday i Turner respecte de St. Ireneu, per bé que tractant-se dels evangelis, de text ben fixat, és molt fàcil aquesta tasca servint-se del textus receptus: exemple de la segona hipòtesi pot ésser l'hemistiqui de Lc 1,46^a 'Et ait Maria' que manca en el ms. de Deer (27). No crec que si algun crític assenyat es trobava amb una d'aquestes hipòtesis i comprenia bé la significació contextual dels elements que tractava d'ordenar o reconstruir, s'equivoqués posant en llavis de Santa Elisabet i no en els de Maria Santíssima el *Magnificat*. Amb això no vull pas dir que el context d'aquest càntic no pogués aplicar-se de cap manera a Santa Elisabet; que certament bons motius tenia també la mare del Precursor d'exalçar els beneficis de Jahvé envers la seva serventa. L'únic que vull dir és que el *Magnificat* enquadrat en el bellíssim episodi de les dues cosines relatat de Sant Lluç escau incomparablement millor en llavis de la Mare del Messias que en els de la del seu Precursor. De forma que no tenint la guia segura i certa de la tradició manuscrita sobre l'autenticitat, estilísticament i exeegètica hauríem de preferir atribuir-lo a Maria més aviat que a Elisabet. Parlar del paral·lisme que esdevindria amb el *Benedictus* de Zacarias, si també el *Magnificat* fos d'Elisabet, és una velleïtat apriorística; però en tot cas si l'Evangelista hagués pensat en aital paral·lisme, sembla que era més natural col·locar el *Magnificat* després del v. 57. 58, o bé 24. 25.

2. *El Magnificat i la Verge Maria*. En canvi, quin bell encís trobem en les paraules del primer himne del NT entonat de la Donzella que havia trobada gràcia davant del Senyor en aquell moment sublim en el qual l'altíssim misteri de l'Encarnació i Redempció era revelat de l'Esperit Sant a Santa Elisabet, i es pot dir sentit de l'Infant Precursor que exultava dins el si de la seva mare. Els qui tenen el bon gust de llegir aquells amplíssims comentaris plens de bon seny i de sobirana teologia i de pietat dolcíssima, fets dels Sants Pares i d'aquells grans mestres en la intel·ligència de les divines Escriptures gairebé oblidats de bona part dels presents escripturaires, n'assaboreixen els sentits teològics i místics que conté. De segur que si els contradictors del *Magnificat*, com marià, tinguessin la dignitat de voler llegir Benzone, Toledo, Estella, Maldonado, Salmerón... ben bé d'una altra manera pensarien, sentirien i escriurién del *Magnificat*. Les Escriptures regirades sense capir-ne tot el sentit i sense entendre'n les relacions teològiques que importen, són un llibre tancat, més aviat apte a inflar els cors i capgirar les testes.

Dels comentaris amplíssims, i, aquells sí, verament científics, dels autors ara indicats se'n treu una plena intel·ligència de la íntima connexió entre les diferents perícopes de l'Evangelí de la Infància i els versets del *Magnificat*,

entre ell i l'esperit i economia del VT. I aqueix càntic conté un encís especial perquè les al·lusions que la inspirada Poetessa hi fa tant a la teologia cristològica i soterològica, com a les glorioses tradicions del seu poble escollit trameses en les santes Escriptures i d'Ella amb trets vivíssims meravellosament compendiades; es presenten, a l'estil poètic delicadament i bellament esfumades, però ensems pures i brillantes com la rogenta claror de l'alba, i són també una resposta delicadíssima indirecta a les benaurances fetes per sa cosina.

Maria que venia encesa de cara del camí que cuitadament havia fet i molt més encesa de cor per causa del Verb etern que en son si portava, entrant a casa de sa cosina i saludant-la, el fill d'Elisabet saltà dins el si de sa mare, i aquesta fou plena de l'Esperit Sant i esclatà amb aquelles profètiques aclamacions 'Beneita tu entre les dones i beneit el fruit del teu ventre... Mare del meu Senyor... Benaurada la creienta, que hi haurà compliment per les coses que li són estades dites de part del Senyor' (Lc 1,42, 43, 45): Ella que portava encara dins l'ànima el dolç ressò de les paraules de l'àngel Gabriel 'Déu te salve, plena de gràcia... No temis, Maria, puix has trobada gràcia davant de Déu, concebràs en tes entranyes, i infantaràs un fill... Déu Senyor li donarà el tron de David el seu pare; i regnarà eternalment sobre la casa de Jacob, i no hi haurà fi del seu regne... L'Esperit Sant vindrà sobre tu, i la virtut de l'Altíssim t'aombrarà: per ço el Sant que naixerà de tu serà anomenat fill de Déu (Lc. 1,28, 30, 31, 32, 33, 35); no pot contenir clos dintre son pit el doll de lloances que brolla d'una doble deu, coneixement de la potència i misericòrdia sobirana de Déu i coneixement de sa petitesa i sublimació excelsa per obra del mateix Déu i a sa cosina — transportada per la revelació de tan altíssims misteris — respon d'una manera indirecta, ben pròpia d'un sentiment intens, magnificant Déu i alegrant-se de les obres fetes de sa misericòrdia en la seva serventa, la qual per això serà aclamada benaventurada per totes les generacions; Elisabet li profetitzà el compliment de les divines promeses, i Maria amb un esguard igualment profètic i d'una extensió amplíssima en fa una síntesi pel passat i en mostra la història pel temps venidor: 'Ha fetes en mi grandeses el Poderós... i la seva misericòrdia de generació en generació... Ell ha feta forçor en son braç. Ell acollí a Israel, servent seu, per a recordar sa misericòrdia, com parlà als nostres pares, Abraham i a la sement seva pels segles. (Lc. 1,49, 50, 54, 55). Certament que guardant la correspondència entre les idees soteriològiques que conté el *Magnificat* amb els altíssims misteris obrats en la Verge de Nazaret, escau admirablement en llavis de la mateixa, no tant en els d'Elisabet, de tal faisó que el sol anàlisi intern exegètic i filològic del c. I. de l'evangelista Sant Lluc, ens portaria a llegir-hi *Maria* més aviat que *Elisabet* concordant amb la tradició manuscrita i literària.

Troben alguns dels qui cerquen raons en contra de la lectura tradicional, que no és de pensar que Maria improvisés aqueix càntic. Emperò, deuen saber que aquesta no és dificultat particular d'aquesta perícope, i que si ella fos d'algun pes contra l'autenticitat mariana del *Magnificat*, també ho fóra contra tants altres fragments de les divines Escripures. Demés l'Església no vol pas dir que la Mare del Messias pronunciés davant de la Mare del Precursor el càntic del *Magnificat* verbalment com Sant Lluç ens l'ha tramès; basta entendre que l'Evangelista ha recontat el fet històric de la visita de les dues cosines amb la circumstància igualment històrica del cant del *Magnificat* reproduït d'ell amb els mateixos pensaments per bé que no pas amb les paraules mateixes, ni mateixa forma poètica d'ara (28). Per altra banda cal també fer esment que els qui coneixen prou bé la psicologia de la gent oriental noten que entre ells tota emoció vehement de goig o de dolor molt sovint els fa prorrompre en cantars, que de vegades fins són immediatament recollits i conservats.

Altres amb la neguitosa pruija de contradir l'ensenyament eclesiàstic mouen una altra dificultat observant que l'estructura del *Magnificat* és pròpia d'un salm eminentment judaic, per l'estil dels anomenats Salms de Salomó, d'on es veu que aquest càntic no pot ésser atribuït de cap manera a Maria. Valga'ns Déu! Si fos el cas contrari, és a dir, que hi abúndessin els elements cristians, tot seria exclamar-se i blasmar la mà atrevida de generacions posteriors que gosà retocar el text de l'Evangelí amb una tan gran falsificació. De la nostra part, observem també que més aviat fóra estrany que esdevingués el cas contrari que un himne de la naturalesa del *Magnificat* no respirés toç ell l'aire de la pietat israelítica que la Mare del Messias havia beguda en les Sagrades Escripures i en les tradicions familiars del poble escollit. Amb això crec que la pseudo-crítica més aviat confirma que desvirtua l'autenticitat mariana del *Magnificat*, puix li escau tan rebé el caràcter hebraic que s'hi sent; i certament que si es tractava d'una composició no històrica sinó literària creuríem molt ben encertada la invenció, i ajustada al cànon aristotèlic del κατὰ τὸ εἶδος ἢ τὸ ἀναγκαῖον.

La plena comparació de pensaments i fraseologia emprada de la sobirana Autora del *Magnificat* per expressar-los amb els textos paral·lels del VT reclamaria un amplíssim estudi exegètic i filològic més propi de un article independent que d'un punt incidental de la present discussió. Per aquesta raó m'hauré d'acontentar amb la indicació dels elements paleotestamentaris del *Magnificat*, aplegats del P. Patrizi (29) i que oportunament declaren els ex-

(28) Cf. A. Durand, S. J., *L'Enfance de Jésus-Christ* (Paris, Beauchesne, 1908) 135 ss., L. Murillo, S. J., *Jesucristo y la Iglesia Romana*, I, 1 (Madrid, Fortanet, 1898) 86 ss.

(29) F. X. Patrizi, S. J., *De evangeliiis* (Friburgi Br., Herder, 1853) 110-111.

positors, particularment Sant Bonaventura. A fi de no deixar al lector la molèstia de verificar per ell mateix les citacions, posaré seguidament el text grec amb el text de la Vulgata i dels LXX (30).

Comparació del *Magnificat* amb el Vell Testament

Lc. I, 46-55.

46^b Μεγαλόνει ἡ ψυχὴ μου τὸν κύριον,

Magnificat anima mea Dominum:

Ps. 33, 4. Magnificate Dominum mecum. — 68, 31^b. Magnificabo eum (Deum). — *Sir.* 43, 35^b. Quis magnificabit (μεγαλόνει) eum (Dominum) sicut est ab initio? — *Sap.* 19, 9^b. Magnificantes (αἰνοῦντές σε, κύριε) te, Domine, qui liberasti illos.

47 καὶ ἠγαλλίασεν τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρι μου,

et exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo.

I Sm. 2, 1. exsultabit (ἐστερσώθη) cor meum in (ἐν) Domino... in Deo meo. — *Ps.* 9, 3. Exsultabo in (ἐν) te [Domine]. — 9, 16 (15^b). Exsultabo in (ἐπὶ) salutari (τ. σωτηρίῳ) tuo. — 12, 6^b. Exsultabit cor meum in (ἐν) salutari (τ. σωτηρίῳ) tuo. — 20, 2^b. Super (ἐπὶ) salutare (τ. σωτηρίῳ) tuum exsultabit vehementer. — 34, 9. Anima mea exsultabit in (ἐπὶ) Domino... super salutari suo. — *Is.* 61, 10. Exsultabit anima mea (ἡ ψυχὴ μου) in (ἐπὶ) Deo (τ. κυρίῳ) meo (*om* LXX). — *Zch.* 10, 7^b. Exsultabit (χαρήσεται) cor meum in (ἐπὶ) Domino. = T] *Hab.* 3, 18. Ego autem in Domino gaudebo (ἀγαλλιάσομαι), et exsultabo (χαρήσομαι) in

(30) El text grec del *Magnificat* és segons l'edició catòlica de H. J. Vogels *Novum Testamentum graece et latine* (Düsseldorf, Schwann, 1922, ^a), suficientment tècnica perquè degui substituir a qualsevol altra que no sia catòlica. El text dels LXX és el de V. Loch, *Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes* (Ratisbonae, 1886, ^a).

Valor de les sigles:

Sw = H. B. Swet, *The Old Testament in greek according to the Septuagint* (Cambridge, 1901-5, ^a).

T = Francisci Toleti (-do) e Societate Iesu S. R. E. Presbyteri Card. ... *Commentaria in prima XII capita... Evangelii secundum Lucam...* (Romae, M. D. C.).

N = E. Nestle, *Novum Testamentum graece et latine* (Stuttgart, 1921, ^a).

Kn = Knabenbauer, S. J., *Evangelium secundum Lucam* (Parisiis, 1905, ^a).

M = Maldonado, S. J., *In Lucam*.

W-W = J. Wordsworth - H. J. White, *Novum Testamentum Latine Secundum Editionem Sancti Hieronymi Ad Codicum Manuscriptorum Fidem...* Ed. minor (Oxonii, 1911).

Deo Jesu meo (yisch^ei(y) = τ. σωτήρι μου < Sir. [Peschit. Sin (Lewis)] mahyân(y) = *vivificatore meo*).

48 ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπεινωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ.

Quia respexit humilitatem ancillae suae:

Gn. 29, 32^b. Vidit Dominus humilitatem meam. — Dt. 26, 7^b. Respexit (εἶδε: Sw. ἴδεν) humilitatem nostram. — I Sm. I, 11. Si respiciens videris (ἐπιβλέπων ἐπιβλέψης) afflictionem (τ. ταπεινωσιν) famulae tuae (τ. δούλης σου). — Jdth. 6, 19 (15). Respice (ἐλέησον) ad nostram humilitatem, et faciem sanctorum tuorum attende (ἐπίβλεψον). — Ps. 9, 14. Vide humilitatem meam = 24, 18 — 30, 8. Respexisti (επειδес) humilitatem meam. — 118. 153. Vide humilitatem meam = N] 112, 6. Et humilia respicit (ἐψαρών).

48^b Ἴδοῦ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσιν με πασαι αἱ γενεαί,

ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.

Gn. 30, 13^b. Beatam... me dicent (Sw. μακαρίζουσι) mulieres. — Prv. 31, 28. Surrexerunt filii eius, et beatissimam praedicaverunt (ἐπλούτησαν). — Cnt. 6, 8^b. Viderunt eam filiae, et beatissimam praedicaverunt (μακαριοῦσιν). — Mal. 3, 12. Beatos vos dicent (μακαριοῦσιν) omnes gentes. — Cf. <Lc. I, 45; II, 27.

49 ὅτι ἐποίησέν μοι μεγάλα,

Quia fecit mihi magna.

Dt. 10, 21. Fecit tibi (ἐν σοί) haec magnalia (τὰ μεγάλα). — 2 Sm. 7, 23 [Ut] faceret... eis (om LXX) magnalia (τοῦ ποιῆσαι μεγαλωσύνην). — Ps. 125, 2^b. 3. Magnificavit Dominus facere cum eis. — Magnificavit Dominus facere nobiscum. = Kn.] Ps. 70, 18°. 19. Potentiam tuam.

49^b ὁ δυνατός,

qui potens est:

Jāth. II, 8 (6)^b. Tu (Holofernes) solus bonus et potens es in omni regno eius, et disciplina tua omnibus provinciis praedicatur (LXX σὸ μόνος ἀγαθὸς ἐν πάσῃ βασιλείᾳ, καὶ δυνατὸς ἐν ἐπιστήμῃ, καὶ θαυμαστὸς ἐν στρατεύμασι πολέμου). — Jb. 36, 5. Deus (ὁ κύριος) potens non abiicit (+ τ. ἔκακον), cum et ipse sit potens (δυνατὸς ἰσχύι καρδίας). — Ps. 23, 8^b. Dominus fortis et potens; Dominus potens in proelio. — 88, 9. Domine Deus virtutum (τ. δυνάμεων) quis similis tibi? potens (δυνατός) es Domine.

49^c καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ,
et sanctum nomen eius.

Ps. 98, 3^b. [Nomen tuum] terribile et sanctum est — 110, 9^b. Sanctum et terribile nomen eius — *Is.* 57, 15^b. Et sanctum nomen eius in excelso et in sancto habitans (LXX ἅγιος ἐν ἁγίοις ὄνομα αὐτῷ, ὕψιστος ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος). — Cf. <*Aphc.* 3, 7^b ἅγιος.

50 καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς καὶ γενεὰς τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

Et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum.

Ps. 88, 2. Misericordias Domini (σου, Κύριε) in aeternum cantabo. In generationem et generationem (σις γενεὰν καὶ γενεάν) annuntiabo veritatem tuam in ore meo. — 99, 5 (4). In aeternum misericordia eius (τ. ἔλεος αὐτοῦ) [Domini], et usque in generationem et generationem (ἕως γενεὰς καὶ γενεάς) veritas eius. — 102, 17. 13^b. Misericordia autem Domini ab aeterno, et usque in aeternum super timentes eum (ἐπὶ τ. φοβουμένους αὐτόν). — Misertur est (οἰκτείρησεν) Dominus timentibus se (τ. φοβουμένους αὐτόν). — Kn.] *Dt.* 7, 9. [Dominus est] custodiens... misericordiam diligentibus se (τ. ἀγαπῶσιν αὐτόν)... in mille generationes (εἰς χιλιάς γενεάς). — *Is.* 51, 8^b. Iustitia [*Hebr.* LXX salus] mea in generationes generationum (εἰς γ. γενεῶν).

51 Ἐποίησεν κράτος ἐν brachioni αὐτοῦ,

Fecit potentiam in brachio suo:

1 Par. 29, 12. Tu dominaris omnium, in manu tua virtus et potentia (δυναστεία). — *2 Par.* 20, 6^b. — *Ps.* 88, 11^b. 14. In brachio (ἐν τῷ brachioni) virtutis tuae dispersisti inimicos tuos. — Tuum brachium cum potentia (μετὰ δυναστείας). — [89, 11. Quis novit potestatem (τ. κράτος) irae tuae?] — 117, 15^b. 16^b. [Vulg. 16]. Dextera Domini fecit virtutem (ἐποίησεν δύναμιν) [Sw. 16^b]. — *Sap.* 11, 22 [Sw. 21^b]. Et virtuti (κράτει) brachii tui quis resistet? — 16, 16. Per fortitudinem (ἐν ἰσχύϊ) brachii tui flagellati sunt. — *Is.* 40, 10. Ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, et brachium eius dominabitur. — 51, 9. Consurge, consurge [LXX + Ἱεροσαλήμ?] induere fortitudinem brachium Domini. — T] *Dt.* 5, 15^b. Memento quod... eduxerit te inde [ex Aegypto] Dominus Deus tuus in manu forti et brachio extento [ἐν brachioni ὑψηλῷ] = 7, 19 = cf. *Ps.* 77 = M] In *Psalmis*

passim 70, 18^b. Donec annuntiem brachium tuum generationi omni, quae ventura est. — 76, 16. Redemisti in brachio tuo populum tuum, filios Jacob et Joseph. — *Is.* 63, 5^b. Et salvavit mihi brachium meum (LXX καὶ ἐρύσατο αὐτοὺς ὁ βραχίον μου).

51^b διασκορπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν
dispersit superbos mente cordis sui.

Ib. 12, 17. Adducit consiliarios in stultum finem [LXX ?]. — 26, 12^b. Prudentia eius percussit superbum [LXX ?]. — 40, 6. 7. Disperge superbos (ἀπόστειλον ἀγγέλους) in furore tuo, et respiciens omnem arrogantem humilia (πάντα [Sw. πᾶν] ὑβριστὴν ταπεινώσον). — Respice cunctos superbos, et confunde eos (ὑπερήφανον δὲ σβέσον). — *Ps.* 32, 10. Dominus dissipat consilia gentium, reprobatur autem cogitationes populorum, et reprobatur consilia principum. — 88, 11. Tu humiliasti sicut vulneratum, superbum: in brachio virtutis tuae dispersisti (διασκορπίσας) inimicos tuos = N] 2 *Sm.* 22, 28^b. Oculis tuis excelsos humiliabis (ὀφθαλμοὺς ἐπὶ μετεώρων ταπεινώσεις). — T] *Ib.* 5, 12. Qui dissipat cogitationes malignorum. — *Is.* 8, 10. Inite consilium, et dissipabitur. — 2 *Sm.* 15, 31^b. 34^b. Infatua (διασκεδάσον) quaeso, Domine, consilium Achitophel. — Dissipabis (διασκεδάσεις) c. A.

52 καθεῖλεν δυνάστας ἀπὸ θρόνων καὶ ὕψωσεν ταπεινοὺς,
deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles.

I Sm. 2, 4, 7. 8. Arcus fortium superatus est, et infirmi accincti sunt robore. — Dominus pauperem facit et ditat, humiliat et sublevat (ἀνυψοῖ). — Suscitatur de pulvere egenum et de stercore elevat pauperem ut sedeat cum principibus et solium gloriae teneat. — *Ps.* 17, 28. Populum humilem (ταπεινόν) salvum facies. — 112, (6.) 7. 8. Humilia (τ. ταπεινὰ ἐφορῶν) respicit. — Suscitantur a terra inopem, et de stercore erigens pauperem. — Ut collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui. = 137, 6. — *Sir.* 10, 17 (Sw. 14). Sedes ducum superborum destruxit Deus (θρόνους ἀρχόντων καθεῖλεν ὁ κύριος), et sedere fecit mites pro eis. = T] *Dt.* 7, 1^b. Et deleverit gentes multas coram te... septem gentes multo maioris numeri quam tu es, et robustiores te. — *Ps.* 134, 10. Percussit gentes multas: et occidit reges fortes. — M] *I Sm.* 16, 13. 14. [Samuel] unxit eum [David] in medicum fratrum eius: et directus est Spiritus Domini a die illa in David... Spiritus autem Domini recessit a Saul. — *Dn.* 2, 21. Transfert regna atque constituit. — *Ps.* 106, 40. Effussa est contemptio

super principes, et errare fecit eos in invio et non in via. — *Jb. 12, 18*. Balteum regum dissolvit, et praecingit fune renes eorum = N] 5, 11. Qui ponit humiles in sublime (ταπεινούς εἰς ὕψος). — *Ps. 146, 6*. Suscipiens mansuetos Dominus: humilians autem peccatores usque ad terram. — = W-W] 74, 8^b. Hunc humiliat, et hunc exaltat (ὑψοῖ) — 75, 7 (?) = N] *Ex. 21, 31* (?).

53 πεινῶντας ἐπέπλησεν ἀγαθῶν καὶ πλουτοῦντας ἐξαιέσσειεν κενούς.

Esurientes implevit bonis: in divites dimisit inanes.

1 Sm. 2, 5, 7. Repleti prius, pro panibus se locaverunt (ἤλατ-
τώθησαν): et famelici (πεινῶντες) saturati sunt. — Dominus pau-
perem facit (πτωχίζει) et ditat (πλουτίζει), humiliat et sublevat.
— *Ps. 33, 11*. Divites eguerunt et esurierunt (ἐπτώχευσαν καὶ
ἐπεινασαν) — T] 106, 5, 9. Esurientes et sitientes: anima eorum
in ipsis defecit. — Quia satiavit animam inanem (κενήν): et ani-
mam esurientem satiavit bonis (πεινώσαν ἐπέπλησεν ἀγαθῶν) —
Dt. 8, 3, 7, 9. Afixit te penuria. — Dominus... introducet te in
terram bonam. — Ubi absque ulla penuria comedes panem tuum,
et rerum omnium abundantia perfrueris.

54 Ἄντελάβετο Ἰσραὴλ παῖδος αὐτοῦ.

Suscepit Israel puerum suum.

Is. 41, 8, 9. Et tu Israel serve meus (παῖς μου), Jacob quem elegi.
semen Abraham amici mei: — In quo apprehendi te (ἀντελαβό-
μην) ab extremis terrae. — 42, 1. Ecce servus meus ([LXX +
'Ιακώβ] ὁ παῖς μου), suscipiam eum (ἀντιλήψομαι αὐτοῦ) = M] *Ps. 26, 10^b*. Dominus autem assumpsit me. — 3, 6. Exsurrexi,
quia Dominus suscepit me (ἀντιλήψεται μου). — 17, 17, 36. Et
accepit me (ἔλαβέμεν): et assumpsit me de aquis multis. — Et dex-
tera tua suscepit me (ἀντελάβετό μου). — 62, 9^b. Me suscepit
(ἐμοῦ ἀντελάβετο) dextera tua. — 72, 24^b. Cum gloria suscepisti
me (προσελάβου με) — 117, 13^b. Et Dominus suscepit me. — 118,
116. Suscipe me secundum eloquium tuum. — 146, 9. Pupillum
et viduam suscipiet. — 146, 6. Suscipiens mansuetos Dominus.
— *Hos. 11, 16^b*. Quia puer (νήπιος) Israel, et dilexi eum.

54^b μνησθῆναι ἐλέους,

recordatus misericordiae suae.

Ex. 2, 24^b. Ac recordatus est (ἐμνήσθη) foederis quod pepigit cum
Abraham, Isaac et Jacob. — 6, 5^b. Et recordatus sum pacti mei.
— *Lv. 26, 42*. Et recordabor foederis (mei quod pepigi cum omi

LXX) Jacob, et [LXX + foederis] Isaac, et [+ foederis] Abraham [+ recordabor]. — 2 Par. 6, 42^b. Memento misericordiarum (μνήσθητι τὰ ἐλέη) David servi tui. — Ps. 97, 3. Recordatus est misericordiae suae (τ. ἐλέους αὐτοῦ, [+ τῷ Ἰακώβ]). — Mich. 7, 20. Dabis... misericordiam Abraham; quae (καθότι) iurasti patribus a diebus antiquis. — Hab. 3, 2°. Misericordiae recordaberis) = M]. Esth. 10, (12). Recordatus est Dominus populi sui. — Ps. 102, 14^b. Recordatus est quoniam pulvis sumus. — Ir. 2, 2. Recordatus sum tui. — Dn. 14, 37. Recordatus est mei Deus.

55 καθὼς ἐλάλησεν πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραάμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ.
Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, et semini eius.

Gn. 17, 19^b. Et ait Deus ad Abraham... et constituam pactum meum illi in foedus sempiternum, et semini eius post eum = M] Gn. 12, (1), 3^b. Dixit Dominus ad Abram... atque in te benedicentur universae cognationes terrae. — 15, 4. Sermo Domini factus est ad eum [Abram], dicens: Non erit hic heres tuus; sed qui egredietur de utero tuo... Et ait illi: Suspice coelum, et numera stellas, si potes. Et dixit ei: Sic erit semen tuum. — 18, 18^b. Et benedicendae sint in illo [Abraham] omnes nationes terrae. — 26, 3^b 4. Complens iuramentum quod sponendi Abraham patri tuo. Et multiplicabo semen tuum [Isaac] sicut stellas coeli... et benedicentur in semine tuo omnes gentes terrae. — 28, 13. 14^b. Vidit [Jacob] Dominum... dicentem sibi: Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui, et Deus Isaac... Eritque semen tuum quasi pulvis terrae... et benedicentur in te et in semine tuo cunctae tribus terrae. — Ps. 131, 11. Iuravit Dominus David veritatem... de fructu ventris tui ponam super sedem tuam.

55^b εἰς τὸν αἰῶνα.
in saecula.

Gn. 17, 19^b. In foedus sempiternum (αἰώνιον).

Però vet aquí que d'aqueix mateix paralelisme Hillmann i altres quants en treuen una dificultat contra l'autenticitat mariana; perquè pensen que no pogué ésser compostat de la Verge de Nazaret, sinó d'un molt versat amb els llibres del VT. A lo qual respon Knabenbauer: 1. que no tots els fragments molt sovint adduïts són pròpiament paral·lels, per ésser massa dèbil la retirança; 2. bona part de les expressions són fórmules òbvies i naturals de semblants sentiments, així és que no suposen necessàriament una aHusió a in-

drets determinats del VT, basta fer reflexió a la coincidència no gens rara que dos escriptors expressen cert concepte d'una forma tan semblant, que un estilista en diria còpia o derivació l'un escrit de l'altre sense que hi hagi hagut possibilitat per ésser composició simultàniament o mútuament desconeguda; 3. cap dificultat podem trobar, ans bé és natural, que la Mare de Déu conegués i sabés de memòria el càntic d'Anna, mare de Samuel, com altres càntics i peces escollides del VT, i estés feta a lloar Déu amb aquelles fórmules inspirades i dictades de Déu als profetes per a tal fi. Si hem conegudes persones que posseïen tal domini de la Sagrada Escriptura o del Kempis que el seu parlar en conferències espirituals semblava un teixit dels pensaments i mots d'aquells llibres, i fins improvisadament podien resoldre bon nombre de dificultats remetent als capítols i versets que feien al cas sens errar-ne cap; quina raó hi ha per a negar-ho de la Mare de Déu? És això un cas psicològic tan conegut i ordinari en tota mena de literatura bíblica, patristica, ascètica i profana, que fa meravella com se'n pren un argument formal contra l'autenticitat mariana del *Magnificat*.

A fi de completar un pensament insinuat abans, cal advertir que Sant Lluç no féu una ficció literària de l'evangeli de la Infància—per l'estil dels evangelis apòcrifs—sinó que en composà una narració verament històrica, en la qual es dona compte dels esdeveniments tal com en substància es verificaren, i això no priva ans suposa que en la forma literària definitiva, donada a la narració segons tenim en el text del tercer evangeli, l'autor hi deixà estampada la seva personalitat estilística i fins lingüística. Sabem, perquè ens ho diu el mateix Evangelista, en el pròleg (Lc. 1, 1-4), que escrigué després d'haver-se informat acuradament (*ἀκριβῶς*) servint-se de les narracions, notes i apuntacions trameses (*παρέδοσαν*) dels que foren testimonis oculars (*αὐτόπται*) de les coses succeïdes. I particularment respecte de l'evangeli de la Infància és ben de pensar que els deixebles en demanarien informació a la mateixa Mare de Déu, als veïns de Betlem, Jerusalem, Nazaret, Yutta (o Hebron)... de les tradicions i records que segurament es conservaven de la infantesa de Jesús: i tot allò recollit de primer en forma de notes o memòries (*ὑπομνήματα*) servirien de font per a teixir l'anomenat Evangeli de la Infància (Mt. 1, 18-2 = Lc. 1-2). Aquesta fou particular providència de Déu de fer-nos conservar aquelles notícies de Jesús Infant que havien d'ésser profitoses pel nostre adoctrinament i exemple.

Cal cloure aquests escolis a la resposta de la Comissió Bíblica sobre l'autenticitat mariana del *Magnificat*, treient-ne en síntesi les conclusions que segueixen:

1) tenim que, exceptuats els mss. a b1* de la vetus llatina, tota la tradició manuscrita reconeguda de la crítica ortodoxa i heterodoxa en les edicions del NT grec i de les versions;

2) el testimoni uniforme dels Sants pares, doctors i escriptors eclesiàstics del temps de Tertul·lià (*De anima* 26) ençà, acceptat sense controvèrsia d'innombrables exegetes;

3) la veu de l'Església en la Litúrgia, repetida sense intermitència des de la més llunyana antigor, pels seus ministres en la celebració dels divinals oficis;

4) el mateix examen intern del text i context tan escaient amb la lectura tradicional;

5) la mateixa mesquinesa dels recursos emprats de l'heretgia per impugnar l'ensenyament catòlic traspassat dels escriptors eclesiàstics a l'esplèndid estol de comentaristes clàssics glòria de l'Església de temps enllà evidencien l'afirmació necessària, incondicional, explícita i certa que tant la ciència crítica com el magisteri eclesiàstic molt racionalment proclama el *Magnificat Canticum beatae Mariae Virginis*.

Pontifici Institut Bíblic, Roma, febrer 1925.